

Samhällets räddningstjänst och sotningsväsendet m.m.

Sammanfattning

Utskottet behandlar i betänkandet tolv motioner från den allmänna motionstiden 2001/02 och fem motioner från den allmänna motionstiden 2000/01 som rör sotningsväsendet. I motionerna tas bl.a. frågor upp som rör deltidsbrandmännens situation, transporter av farligt gods, räddningstjänstlagen, säkerheten vid badanläggningar, sotningsmonopolet m.m.

När det gäller *transporter av farligt gods* utgår utskottet ifrån att regeringen noga följer denna angelägna fråga och vid en lämplig tidpunkt återkommer till riksdagen med en redovisning. En sådan redovisning kan bl.a. innehålla en uppföljning av beslutet om införandet av säkerhetsrådgivare vid transporter av farligt gods m.m.

Frågan om *monopolet inom sotningsväsendet* har nära nog behandlats vid varje riksmöte sedan riksdagen fattade beslut om en ny räddningstjänstlag vid riksmötet 1986/87. Utskottet anser det anmärkningsvärt att regeringen inte heller under innevarande riksmöte kommer att lämna någon proposition i ärendet. Utskottet förutsätter att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag om en avveckling av det s.k. sotningsmonopolet.

Vad utskottet anfört om monopolet inom sotningsväsendet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionsyrkandena i denna fråga föreslår utskottet delvis bifallas av riksdagen.

Övriga motionsyrkanden avstyrks av utskottet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden	4
Rekrytering av deltidbrandmän, brandskydd m.m.	4
Motioner	4
Utskottets ställningstagande	5
Farligt gods m.m.....	7
Motioner	7
Utskottets ställningstagande	7
Räddningstjänstlagen, räddningsinsatser m.m.	10
Motioner	10
Utskottets ställningstagande	11
Tillsynen vid badanläggningar, avgifter för tillsyn m.m.	12
Motioner	12
Utskottets ställningstagande	12
Sotningsväsendet	14
Motioner	14
Utskottets ställningstagande	15
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag.....	17
Motioner från allmänna motionstiden 2000/01.....	17
Motioner från allmänna motionstiden 2001/02.....	17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Deltidsbrandmännens situation

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Fö201, 2001/02:Fö211 och 2000/01:Fö242.

2. Rekryteringen till brandmannayrket

Riksdagen avslår motion 2001/02:A317 yrkande 26.

3. Brandskydd för medeltida kyrkor

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö268.

4. Transporter av farligt gods m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Fö224 och 2001/02:So501 yrkande 13.

5. Räddningstjänst m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Fö240 och 2001/02:Fö262.

6. Säkerheten vid allmänna badanläggningar

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö233 yrkandena 1 och 2.

7. Avgifter för tillsyns- och myndighetsutövning

Riksdagen avslår motion 2001/02:Fö234.

8. Sotningsväsendet

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om sotningsväsendet. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01:Fö208 yrkande 19, 2000/01:Fö703 yrkandena 1–3, 2000/01:Fö705, 2000/01:Fö717, 2000/01:Fö719 och 2001/02:Fö219.

Stockholm den 7 mars 2002

På försvarsutskottets vägnar

Henrik Landerholm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Landerholm (m), Tone Tingsgård (s), Christer Skoog (s), Karin Wegestål (s), Stig Sandström (v), Åke Carnerö (kd), Olle Lindström (m), Ola Rask (s), Rolf Gunnarsson (m), Håkan Juholt (s), Berndt Sköldestig (s), Berit Jóhannesson (v), Margareta Viklund (kd), Anna Lilliehöök (m), Lars Ångström (mp), Erik Arthur Egervärn (c) och Runar Patriksson (fp).

Utskottets överväganden

Rekrytering av deltidbrandmän, brandskydd m.m.

Utskottets förslag i korthet
Riksdagen avstyrker motionsyrkandena.

Motioner

I *motionerna Fö201 (m)* av Rolf Gunnarsson, *Fö211 (m)* av Anders G Högmark och Jan-Evert Rådström och *Fö242 (kd)* av Chatrine Pålsson framhålls bl.a. att *deltidsbrandkåreerna* fyller en viktig uppgift i vårt avlånga och glest befolkade land. Enligt motionärerna finns det på många håll problem med att rekrytera personer till dessa deltidskårer. I motionerna pekas också på att deltidbrandmännens låga löner ofta blir hårt beskattade genom orimliga marginalskatteeffekter. Enligt motion Fö211 har även regeringen, som uppdrog åt Statens räddningsverk att till den 1 november 2001 redovisa förutsättningarna för deltidanställda brandmän vad avser rekrytering, ersättning, utbildning och arbetsförhållanden, också uppmärksammat problemen.

Enligt motionärerna måste åtgärder vidtas för att säkerställa deltidbrandmännens medverkan i den framtida brand- och räddningstjänsten.

I *partimotion A317 (v)* tas frågan upp om *rekryteringen till brandmannayrket* av personer med *utländsk bakgrund*. Enligt Vänsterpartiet finns uppskattningar om att det bland de 5 000 brandmännen i Sverige finns ca 1 % med utländsk bakgrund. En orsak till detta är enligt motionen att den allmänna uppfattningen alltför ofta är att det krävs svensk medborgarskap för att få tjänstgöra som brandman trots att detta krav inte längre finns. En annan orsak är att rekryteringen till brandmannayrket är annorlunda än till andra yrkeskårer, vilket många ungdomar med utländsk bakgrund inte känner till. För att rekryteras till brandman måste man först ha ett arbete på en brandstation för att därefter få sin utbildning på någon av Räddningsverkets skolor. Enligt Vänsterpartiet bör Räddningsverket utveckla åtgärder i syfte att öka andelen personer med utländsk bakgrund inom brandmannayrket (*yrkande 26*).

I *motion Fö268 (c)* av Rigmor Stenmark och Birgitta Carlsson föreslås en översyn av räddningstjänstlagen beträffande *brandskydd* för medeltida kyrkor. Enligt motionärerna är det inte rimligt att jämföra medeltida kyrkobyggnader med moderna lokaler och därmed ha samma bestämmelser som för bygdegårdar, församlingshem, varuhus, restauranger osv. där risken för brandspridning torde vara betydligt större än i dessa medeltida kyrkor, ofta byggda i sten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet behandlade frågor om *deltidsbrandmännens situation m.m.* vid förra riksmötet. I april 2001 redogjorde utskottet för de initiativ som regeringen vidtagit i denna fråga (bet. 2000/01:FöU8 s. 8). Utskottet redovisade bl.a. att Statens räddningsverk avslutat ett regeringsuppdrag där verket tillsammans med berörda fackförbund, kommuner och Svenska Kommunförbundet lämnat ett förslag till ett nytt utbildningssystem för den kommunala räddningstjänstpersonalen. Förslaget syftade till när det gäller deltidsutbildningen att göra den mer flexibel och därigenom underlätta rekryteringen. Räddningsverket genomförde under år 2001 denna nya deltidsutbildning på försök.

Utskottet redovisade också försvarsminister Björn von Sydows svar till ledamoten Tomas Eneroth (s), som i skriftlig fråga till försvarsministern tagit upp deltidsbrandmännens situation. Enligt försvarsministern har Statens räddningsverk framhållit att det blivit svårare att rekrytera deltidsanställda brandmän och att det medfört att 15 % av landets kommuner haft problem med att upprätthålla den i räddningstjänstplanen angivna beredskapen. Med hänsyn till detta övervägdes det därför inom Regeringskansliet att ge Räddningsverket i uppdrag att redovisa förhållandena för deltidsanställda brandmän vad avser rekrytering, ersättning, utbildning och arbetsvillkor.

Enligt vad som nu framkommit har regeringen i juni 2001 gett Räddningsverket detta uppdrag. Enligt uppdraget skall Räddningsverket göra en bedömning av framtida behov av deltidsanställda brandmän och redovisa en analys av framtida rekryteringsproblem. Räddningsverket skall även lämna förslag till förändringar för att underlätta rekryteringen. Regeringen har också i regeringsbrev för år 2001 uppdragit åt Räddningsverket att redovisa en utvärdering av den försöksutbildning av deltidsbrandmän som genomförts under år 2001. Utvärderingen skall redovisas senast den 1 mars 2002.

Som utskottet ser det har regeringen uppmärksammat de problem som motionärerna pekar på och bereder därför nu frågan inom Regeringskansliet. Utskottet bedömer att den beredning som nu pågår borde kunna ge det underlag som behövs för att bl.a. se om behov finns om ytterligare ekonomiska incitament för att trygga bemanningen framöver i enlighet med vad som efterfrågas i motionerna. Resultatet av denna beredning bör därför avvaktas. Utskottet avstyrker därmed *motionerna Fö201 (m), Fö211 (m) och Fö242 (kd)*.

Frågan om *rekrytering till brandmannayrket* av personer med utländsk bakgrund har tidigare behandlats av utskottet. Vid denna behandling (bet. 1999/2000:FöU5 s. 6) hänvisade utskottet bl.a. till utredningsuppdraget om en reformerad räddningstjänstlagstiftning (dir. 1999:94). Utredningsuppdraget är nyligen överlämnat till regeringen (SOU 2002:10). I uppdraget har bl.a. ingått att lämna förslag om räddningstjänstpersonalens kompetens och utbildning. För denna del av uppdraget uppdrogs samma dag åt Statens räddningsverk och Svenska Kommunförbundet att se över den kommunala räddningstjänstutbildningen. Utskottet har erfarit att en särskild utredningsgrupp den 3 december 2001 redovisat ett förslag i denna fråga och att ärendet nu bereds i Regeringskansliet.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att regeringen i propositionen (prop. 2001/02:10 s. 184) Fortsatt förnyelse av totalförsvaret uppmärksammat frågor som tas upp i Vänsterpartiets motion när det gäller Försvarsmaktens personalförsörjning. Utskottet kan därvid glädjande nog konstatera att regeringen anser att etnisk och kulturell mångfald bör betraktas som en förutsättning för Försvarsmaktens personalförsörjning och för myndighetens förankring i samhället som helhet.

Beträffande rekryteringen till brandmannayrket vill utskottet framhålla att detta är en kommunal personalförsörjningsfråga som hanteras av den enskilda kommunen. Som utskottet ovan redogjort för har nu Svenska Kommunförbundet tillsammans med Räddningsverket gjort en översyn av den kommunala räddningstjänstutbildningen. Utskottet utgår från att frågor som rör rekryteringen till brandmannayrket i enlighet med vad som efterfrågas i motionen behandlas i detta sammanhang. Utskottet anser att det inte finns anledning att nu föregripa pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet. Något uttalande från riksdagen anser utskottet därför inte vara påkallat. *Motion A317 (v) yrkande 26* avstyrks av utskottet.

Med anledning av motion Fö268 (c) som tar upp frågan om en *översyn av räddningstjänstlagen beträffande brandskydd av medeltida kyrkor* vill utskottet anföra att räddningstjänstlagen nyligen blivit föremål för en översyn. Av utredningsdirektiven (dir. 1999:94) framgår att utredaren bl.a. skall beakta möjligheterna att minska detaljregleringen av den kommunala räddningstjänsten och i övrigt modernisera bestämmelserna i lagstiftningen i syfte att skapa en effektiv räddningstjänst på såväl det kommunala som statliga området. Exempel på områden som skall utredas är kommunala räddningstjänstplaner och ledningen vid stora olyckshändelser. Lagstiftningen måste även med minskad detaljreglering tillgodose det behov av reglering som krävs för att stat och kommun skall kunna utöva tillsyn m.m. på ett ändamålsenligt sätt.

Utredaren har i januari 2002 överlämnat sitt betänkande (SOU 2002:10) om en reformerad räddningstjänstlagstiftning. Frågan bereds nu vidare inom Regeringskansliet. Som utskottet ser det torde frågor av det slag som motionärerna pekar på ligga inom ramen för denna översyn. Om behov av förändringar i enlighet med förslagen i motion Fö268 (c) skulle bedömas föreligga utgår utskottet från att regeringen tar sådana initiativ. Något uttalande från riksdagen anser utskottet inte vara påkallat. *Motion Fö268 (c)* avstyrks av utskottet.

Farligt gods m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet utgår ifrån att regeringen noga följer frågan om transport av farligt gods och vid en lämplig tidpunkt återkommer till riksdagen med en redovisning i denna angelägna fråga.

Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Motioner

I *motion Fö224 (m)* av Lars Björkman och Anders G Högmark tas frågan upp om ett sammanhållet *informationssystem för farligt gods*. Ett nationellt databaserat system som skulle kunna hantera hela kedjan, tillverkare/importörer, speditörer, transportörer, godsmottagare, larmcentraler, polis, räddningsorganisation och Statens räddningsverk finns på marknaden. Därmed skulle alla aktörer kunna vara anslutna till ett gemensamt datanätverk där man kan lagra alla uppgifter om det farliga godset och dess färdväg. Enligt motionärerna bör regeringen ge Räddningsverket i uppdrag att finna vägar för en samordning och ett samutnyttjande av det redan befintliga datanätverket.

I *partimotion So501 (c)* framhålls att tung trafik och *transporter av farliga ämnen* måste flyttas från städernas innerområden och en övergång till säkra spårbundna transporter av miljöfarliga varor bör utvecklas. För att i största mån minska gas- och bränsletransporter genom storstäderna bör dessa frakter styras över till ytterhamnarna (*yrkande 13*).

Utskottets ställningstagande

Frågan om *informationssystem för farligt gods* behandlades av utskottet vid förra riksmötet (bet. 2000/01:FöU5 s. 29–30). Utskottet hänvisade då till det nystartade projektet inom Statens räddningsverk om användningen av transporttelematik inom området farligt gods. Med transporttelematik menas då integration av telekommunikation och informationsteknik inom transportområdet. Den referensgrupp som knöts till projektet om användningen av transporttelematik inom området för farligt gods bestod av representanter från räddningstjänsten, tillsynsmyndigheterna, Räddningsverket, SOS Alarm och transportföretagen.

Enligt vad utskottet då erfor hade Statens räddningsverk i två rapporter redovisat läget vad beträffar användningen av transporttelematik inom området farligt gods. Av rapporterna framgick att utvecklingen går mot en sammankoppling av olika delsystem. Rent generellt finns stora delar av den nödvändiga informationen lagrad i olika system och dessa behöver nu anpassas till varandra. Det framgick också bl.a. att tillsynsmyndigheternas vision är att på ett enda ställe kunna nå elektroniskt lagrad information om transporter av farligt gods.

Enligt vad utskottet nu erfarit i fråga om telematikens användning inom området för transporter av farligt gods har Vägverket gjort försök med att följa vissa utvalda fordon lastade med farligt gods och lagra data på deras rörelser. För närvarande studerar Vägverket riskerna med transporter av farligt gods. Vägverket ser fördelarna med telematikens användning ur perspektivet som ansvarig väghållare. Räddningsverket ser fördelarna ur säkerhetsynpunkt genom att telematiken kan ge räddningstjänsterna snabb information om att en olycka inträffat och vad fordonets last innehåller. I fråga om telematik för vägtransporter samarbetar de båda verken.

Enligt Räddningsverket använder alltfler företag GPS (Global Positioning System) för att kunna följa sin fordonsflotta. Kostnaden för utrustningen sjunker stadigt. Ett telematiksystem skulle i ett första steg kunna vara applicerbart för de transporter av farligt gods på väg som vid en olycka kan orsaka mycket allvarliga skador på människor eller i miljön. Explosiva ämnen och föremål, kondenserade brännbara gaser (t.ex. gasol), kondenserade giftiga gaser (t.ex. klor) skulle då kunna vara sådana grupper av ämnen där ett krav på telematik införs. Räddningsverkets uppfattning är dock att kostnaderna för ett sådant system i nuläget inte är motiverat.

Räddningsverket ser att en ny riskbild framtonat det senaste året som innebär att olyckor med farliga ämnen avsiktligt arrangeras genom t.ex. terrorister som vill uppnå vissa mål. Detta är en ny ingrediens i motiveringen för att införa ett telematiksystem som i varje fall medger att ett fordon med mycket farliga ämnen kan spåras om det bortförs för andra syften än endast transport.

Som utskottet ser det arbetar berörda myndigheter, transportföretag m.fl. mer aktivt med säkerhetsåtgärder, varav utvecklingen av transporttelematik ingår som ett moment i linje med vad som yrkas i motionen. Utskottet finner det därför inte motiverat att riksdagen begär ytterligare initiativ av regeringen i denna fråga. *Motion Fö224 (m)* avstyrks av utskottet.

Frågan om *transporter av farligt gods i storstadsområden m.m.* behandlades utförligt av utskottet vid riksmötet 1999/2000 (bet. 1999/2000:FöU5 s. 8–9). Inledningsvis erinrade då utskottet om de gällande internationella bestämmelserna för farligt gods–transporter på väg och järnväg. Dessa bestämmelser gäller även vid nationella transporter. När det gäller *vägvalsstyrning* spelar länsstyrelserna en viktig roll då många transportleder berör flera kommuner. Med stöd av trafikförordningen (1998:1276) beslutar länsstyrelsen om lokala trafikföreskrifter som gäller för transporter av farligt gods.

Ur risksynpunkt anser utskottet att vägvalsstyrning är ett mycket värdefullt instrument för att kunna styra om transporter av farligt gods, så att befolkningstäta och miljöansträngda områden avlastas från sådana transporter. Utskottet inser dock att möjligheterna att styra om farligt gods i den befintliga infrastrukturen kan vara begränsade. Detta gäller inte minst i järnvägsnätet. Utskottet bedömer mot den bakgrunden därför det som särskilt viktigt att säkerhetsaspekten rörande transport av farligt gods tidigt kommer in i den regionala och lokala planeringsprocessen. Ett genomtänkt samhällsbyggande

bäddar, som utskottet ser det, för en framtida säkrare ordning inom området för transport av farligt gods.

Mot bakgrund av de senaste årens allvarliga olyckor med farligt gods ser utskottet det som självklart att regering och berörda myndigheter m.m. tar initiativ till förändringar som ytterligare minimerar riskerna vid transport av farligt gods.

Utskottet kan i det sammanhanget glädjande nog konstatera att Stockholms stad för närvarande utreder frågan om transport av farligt gods i kommunen – i första hand flygbränsletransporterna till Arlanda. Utredningen syftar till att hitta en långsiktigt hållbar lösning på dessa transporter. I detta arbete övervägs olika lösningar, bl.a. att frakta flygbränslet på järnväg från någon lämplig ytterhamn till en depå, varifrån sedan flygbränslet fraktas vidare i rörledning till Arlanda.

Utskottet ser positivt på de utredningsinitiativ som kommunen nu tagit och den lösning som bl.a. övervägs om transport av flygbränslet i rörledning till Arlanda. Utskottet ställer stora förhoppningar till detta utredningsarbete och räknar med att den svårlösta frågan med flygbränsletransporterna till Arlanda inom förestående tid kan komma att lösas på ett långsiktigt tillfredsställande sätt.

Vid utskottets behandling av frågan om transport av farligt gods under riksmötet 1999/2000 redogjorde också utskottet för en arbetsgrupp för *transporter av farligt gods på järnväg* som tillsatts av generaldirektörerna för Banverket och Räddningsverket. Arbetsgruppen, vari även ingår representanter från trafikutövarna, kemikalieindustrin, vagnsägarna och Svenska Kommunförbundet, skall bl.a. kartlägga erfarenheter och risker samt föreslå eventuella åtgärder som kan reducera riskerna.

Utskottet har nu erfårit att arbetsgruppen har värderat ca 20 olika åtgärder avseende effektivitet, kostnad, genomförbarhet och prioritet för att öka säkerheten vid transporter av farligt gods på järnväg. Dessa åtgärder är bl.a. telematik, vägvalsstyrning, förbättrad tillbudsrapportering, hastighetsnedsättning, förbättrad vagnskonstruktion, information till allmänheten och tillsättande av en permanent arbetsgrupp i riskfrågor om farligt gods. Inom EU pågår också ett arbete med dessa frågor, och på förslag av Tyskland införs i RID-reglerna för transport av farligt gods på järnväg bestämmelser om att länderna måste upprätta planer för olycksberedskap, informera berörd allmänhet och minska riskerna genom olika åtgärder på de rangerbangårdar som har den största hanteringen av farligt gods.

Den nu permanenta arbetsgruppen i riskfrågor om farligt gods har under år 2001 i första hand ägnat sig åt frågor rörande säkerhet i järnvägstunnlar, säkerhet vid rangerbangårdar, forskning och utveckling m.m.

Utskottet utgår ifrån att regeringen noga följer frågan om transport av farligt gods och vid en lämplig tidpunkt återkommer till riksdagen med en redovisning i denna angelägna fråga. En sådan redovisning kan bl.a. innehålla en uppföljning av beslutet om införandet av säkerhetsrådgivare vid transporter av farligt gods m.m.

Som utskottet ser det pågår det ett intensivt arbete med säkerhetsfrågorna inom området för bl.a. transporter av farligt gods i enlighet med vad som efterfrågas i motion So501 (c). *Motion So501 (c) yrkande 13* avstyrks av utskottet.

Räddningstjänstlagen, räddningsinsatser m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Motioner

I *motion Fö262 (s)* av Ann-Kristine Johansson pekar motionären bl.a. på erfarenheterna från den extrema situation som rådde hösten 2000 i Värmland och konstaterar att det finns brister i lagstiftningen vid sådana påfrestningar på samhället. Ofta berörs flera kommuner, och i många fall är det inte räddningstjänst, enligt *räddningstjänstlagens* mening, i den kommun där dammen ligger, varför länsstyrelsen ibland tvivelaktigt beslutat att ta över räddningstjänsten endast för att framtvinga en ökad eller minskad tappning i ett vattendrag, ett beslut som egentligen borde tas av dammägaren mycket tidigare när signalerna om ökade vattenmängder kommer. Det finns ett glapp i lagstiftningen mellan miljöbalkens vattenregleringsbestämmelser och räddningstjänstlagens tvingande bestämmelser i en nödsituation.

En annan aspekt som finns som ett viktigt kriterium för räddningstjänsten är "behov av ett snabbt ingripande". Om ordet "snabb" i kriteriet för räddningstjänst "behov av snabbt ingripande" i sammanhanget kunde betraktas som ett relativt begrepp och kanske röra sig om veckor till månader vid den här typen av händelser med långsamma förlopp skulle den kommunala räddningstjänsten kunna ta ett tvingande beslut om ökad tappning med stöd av räddningstjänstlagen långt innan några större översvämningar inträffat i kommunen och utan att länsstyrelsens övertagande krävdes.

Därför behövs det förändringar i räddningstjänstlagen, kriterierna för räddningstjänst "behovet av snabbt ingripande" är inte ändamålsenliga för denna typen av händelser. Men även bristen i lagstiftningen, glappet mellan räddningstjänstlag och miljöbalk, måste täppas igen.

I *motion Fö240 (s)* av Urban Ahlin och Carina Ohlsson tas frågor upp som rör *räddningsinsatser från Landvetter*. Enligt motionärerna gör start- och landningsavgifterna på Landvetter att Statens räddningsverk inte kan använda flygplatsen utan i stället flyger ut förnödenheterna från Billund i Danmark, eftersom flygplatsen i Billund inte tar ut någon sådan avgift. Materielen som skickas ut av Räddningsverket är placerat i förråd mycket nära Landvetter.

Denna hantering måste anses vara synnerligen opraktisk. Avgifterna på Landvetter gör att onödig tid spills på att transportera materiel från förråd nära Landvetter till flygplatsen i Billund, vilket leder till att hjälpen inte

kommer fram så fort som den borde ha kunnat göra. Regeringen bör undersöka möjligheten att finna en lösning på detta problem.

Utskottets ställningstagande

Med anledning av en motion togs frågan om *räddningstjänstbegreppet* upp vid förra riksmötet (bet. 2000/01:FöU8 s. 7–8). Utskottet erinrade då om att regeringen uppdragit åt en särskild utredare att lämna förslag till en reformerad räddningstjänstlagstiftning (dir. 1999:94). I uppdraget har ingått att bl.a. föreslå hur lagstiftningen kan moderniseras och hur detaljregleringen av den kommunala räddningstjänsten kan minskas. Vidare har i uppdraget ingått att tydliggöra gränsdragningen mellan räddningstjänstlagstiftningen och annan lagstiftning som reglerar olycks- och skadeförebyggande verksamhet.

Utskottet kan nu konstatera att utredningsuppdraget har slutförts och att ett betänkande om en reformerad räddningstjänstlagstiftning har överlämnats till regeringen (SOU 2002:10).

Utskottet vill därtill erinra om att Utredningen om kommuners och landsting beslutsfattande vid extraordinära fredstida händelser i samhället nyligen har överlämnat sitt slutbetänkande (SOU 2001:105) till justitieministern. Av utredningsdirektiven (dir. 2001:40) framgår att en översyn skall göras och förslag lämnas till de lagändringar som behövs för kommunernas och landstingens organisation och beslutsfattande vid extraordinära fredstida händelser. Frågan när en sådan reglering får tillämpas och hur detta avgörs i varje situation skall också utredas. I uppdraget ingår också att överväga om det med hänsyn till kommunernas och landstingens behov finns anledning att förtydliga de regler som styr deras planering inför extraordinära fredstida händelser och, om så är fallet, lämna förslag till författningsändringar.

Som utskottet ser det har regeringen uppmärksammat de frågor som motionären tar upp. Beredningen av de utredningar som utskottet ovan redovisat pågår inom Regeringskansliet.

Utskottet finner inte anledning att med särskilda uttalanden föregripa detta beredningsarbete utan vill avvakta till dess förslag i frågan föreligger från regeringen. *Motion Fö262 (s)* avstyrks av utskottet.

Storleken på start- och landningsavgifterna på Landvetters flygplats och dess inverkan på effektiviteten vid *räddningsinsatser från Landvetter* är en fråga för den myndighet som svarar för insatsen, i detta fall Statens räddningsverk. Enligt vad utskottet erfarit finns det många aspekter att ta hänsyn till när Räddningsverket skall upphandla transporter m.m. vid en räddningsinsats. Räddningsinsatserna måste bl.a. utformas efter behov, tidsförhållanden och finansiering för att kunna uppnå mesta möjliga nytta och största effektivitet. Utskottet, som anser att detta är ett rimligt tillvägagångssätt, har inte funnit anledning att ifrågasätta detta. Något utskottsinitiativ anses därför inte vara påkallat. *Motion Fö240 (s)* avstyrks av utskottet.

Tillsynen vid badanläggningar, avgifter för tillsyn m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Motioner

I *motion Fö233 (s)* av Kent Härstedt och Annika Nilsson tas frågor upp som rör *tillsynen vid badanläggningar*. Enligt motionärerna finns det i dag inga särskilda rättsregler för säkerhetsfrågor för badanläggningar utomhus eller inomhus, inte heller för hur tillsynen skall gå till eller vem som skall utföra densamma. Det som gäller är samma rättsliga regler som för resten av samhället. Motionärerna pekar också på att det under den gångna sommaren har inträffat flera tragiska drunkningsolyckor där barn förolyckats.

Det är enligt motionärernas mening angeläget att vi i Sverige får en lag som gör det till ett obligatorium att det skall finnas badvakter vid alla badanläggningar där allmänheten har tillträde, att vi slår fast att det skall finnas krav på utbildningsnivå för badvakter där vattensäkerheten skall ligga i paritet med de krav som håller på att införas i övriga Europa samt att det skall finnas krav på uppdatering av badvaktskompetensen (*yrkandena 1 och 2*).

I *motion Fö234 (m)* av Anita Sidén och Cecilia Magnusson framhålls den kommunala räddningstjänstens rätt att av företag ta ut *avgifter för tillsyns- och myndighetsutövning*.

Den kommunala räddningstjänsten utför flera typer av tillsyn och myndighetsutövning. Nuvarande räddningstjänstlag möjliggjorde 1986 för kommunerna att ta betalt för brandsynen, det vill säga kontroll av brandskyddet i vissa objekt, likaså möjliggjordes att ta betalt för tillsyn av brandfarlig vara enligt lagen om brandfarlig och explosiv vara.

I andra delar av lagstiftningen finns inte liknande formuleringar om kommuners möjlighet att ta betalt för tillsyn och myndighetsutövning. Detta har skapat en osäkerhet om denna möjlighet i dessa lagrum. I motionen nämns bl.a. exempel på kommunernas tillsyn över farliga anläggningar med tonvikt på storskalig kemikaliehantering s.k. Sevesoanläggningar.

Motionärerna föreslår att det i lagar, om det som åläggs kommuners räddningstjänster, förtydligas att kommuner ges möjlighet att ta betalt av företagen för det säkerhetsarbete de är skyldiga att utföra.

Utskottets ställningstagande

Utskottet behandlade frågor om *säkerheten vid badanläggningar* vid förra riksmötet (bet. 2000/01:FöU8 s. 9–10).

Utskottet redogjorde då för tidigare riksdagsbehandlings (bet. 1996/97:BoU12 och 1999/2000:BoU9). Bostadsutskottet som beredde dessa frågor våren 1997 och våren 2000 instämde i motionärernas uppfattning om att

säkerheten vid bad- och simanläggningar skall vara mycket god. Bostadsutskottet hänvisade också till generella krav på säkerhet beträffande simanläggningar som följer av bl.a. plan- och bygglagen jämte av Boverket utfärdade byggregler samt 3 kap. 5 § ordningslagen (1993:1617).

I sin beredning anförde bostadsutskottet bl.a. också att ett ytterligare sätt att förbättra säkerheten är att med andra insatser, som ökad tillsyn t.ex. med hjälp av badvakter eller annan personal. I anslutning härtill kan det naturligtvis också vara aktuellt att kräva viss kompetens av den personal som har att svara för tillsynen. I vilken utsträckning tillsynspersonal erfordras vid en sim- eller badanläggning är dock primärt en fråga för den för anläggningen ansvarige att avgöra. Även kommunerna måste enligt bostadsutskottets mening anses ha ett betydande ansvar i hithörande frågor. I många fall är det dessutom kommunen som driver eller på annat sätt ansvarar för bad- och simanläggningar.

Enligt utskottets mening har ingenting nytt framkommit, sedan frågan senast behandlades i utskottet våren 2001, som skulle kunna föranleda en omprövning av utskottets tidigare ställningstaganden om säkerheten vid badanläggningar. Utskottet instämmer också i vad bostadsutskottet tidigare uttalat i denna fråga. *Motion Fö233 (s) yrkandena 1 och 2* avstyrks av utskottet.

När det gäller frågan om *avgifter för tillsyns- och myndighetsutövning* har utskottet erfarit att den nyligen avslutade Räddningstjänstlagsutredningen har behandlat denna fråga i sitt betänkande (SOU 2002:10) *Reformerad räddningstjänstlagstiftning*. Betänkandet överlämnades till försvarsministern den 25 januari 2002 och remissbehandlas för närvarande.

Utskottet, som kan förstå motionärens synpunkter, anser dock att regeringens beredning av frågan bör få slutföras och förslag föreligga innan utskottet uttalar sig om frågan om avgifter för tillsyns- och myndighetsutövning. *Motion Fö234 (m)* avstyrks av utskottet.

Sotningsväsendet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet anser att det är anmärkningsvärt att regeringen inte heller under innevarande riksmöte kommer att lämna någon proposition i detta ärende.

Utskottet förutsätter att regeringen – när effekterna av bl.a. avregleringen av taxiväsendet och elmarknadsreformen m.m. utvärderats – snarast återkommer till riksdagen med förslag om en avveckling av det s.k. sotningsmonopolet.

Vad utskottet anfört i denna fråga bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Motionsyrkandena föreslår utskottet delvis bifallas av riksdagen.

Motioner

I ett flertal motioner från allmänna motionstiden 2000/01 tas frågor upp som rör sotningsväsendet.

I kommittémotion 2000/01:Fö208 (kd) yrkande 19 av Åke Carnerö m.fl. och motionerna 2000/01:Fö703 (m) yrkande 1 av Sten Tolgfors, 2000/01:Fö705 (kd) av Amanda Agestav, 2000/01:Fö717 (fp) av Helena Bargholtz samt 2000/01:Fö719 (m) av Roy Hansson föreslås sotningsmonopolets avskaffande.

I motionerna motiveras detta bl.a. med att onödiga kostnader som uppstår på grund av sotningsmonopolet drabbar villaägare och hyresgäster i form av ökade boendekostnader.

I dag tvingas nämligen fastighetsägaren anlita den av kommunen utsedda sotaren för sotning av rökkanaler, eldstäder, imkanaler m.m. och den obligatoriska brand- skyddskontrollen. Det är inte tillåtet för en fastighetsägare att sota själv, eller anlita annan lämplig person för att utföra sotningen. Den lokala sotaren har monopol på sotning och säkerhetskontroller inom sitt sotningsdistrikt. Det gör att varken pris eller kvalitetskonkurrens förekommer, vilket starkt talar för att prisnivån är onödigt hög. Det gör också att den enskilda fastighetsägaren inte har någon valfrihet, vilket hindrar gemensamma uppköp av sotartjänster bland fastighetsägare och försvårar val av lämpliga tidpunkter för sotning.

Vidare anförs i motionerna att regeringen förhalar frågan. Sotningsutredningen föreslog för snart två år sedan att sotningsmonopolet skulle avskaffas. Regeringen har dock ännu inte lagt fram förslag till riksdagen i frågan trots att riksdagen på olika sätt uppmärksammat frågan.

I någon motion framhålls också att Svenska Kommunförbundet, SABO, Sveriges Fastighetsägareförbund, Hyresgästernas Riksförbund, HSB:s Riksförbund, Riksbyggen och Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralorganisat-

ion (SBC) i slutet av 1999 gemensamt begärde att sotningsmonopolet, liksom kravet på sotning/rengöring av imkanaler, skulle slopas.

I *motionerna 2000/01:Fö703 (m) yrkande 2* av Sten Tolgfors och *2001/02:Fö219 (s)* av Sören Lekberg och Anita Johansson föreslås att kravet på *rengöring av imkanaler* tas bort.

I motion 2001/02:Fö219 (s) anfördes att det, med hänsyn till att genomförandet av förslaget om en reformering av sotningsväsendet kräver en tidsutdräkt av flera år, är angeläget att vissa frågor kan brytas ut ur helheten och behandlas separat. En sådan fråga, som enligt motionärernas mening bör behandlas med förtur, är den obligatoriska rensningen av imkanaler i bostadskök. Den anses inte av expertisen ha någon brandförebyggande effekt utan betraktas som onödig och dyr. Obligatoriet är således ineffektivt och höjer boendekostnaderna samtidigt som det orsakar onödiga besvär för de boende i samband med att de myndighetsutövande skorstensfejarna skall beredas tillträde till lägenheterna. Liknande resonemang finns också i motion 2000/01:Fö703 (m).

I *motion 2000/01:Fö703 (m) yrkande 3* av Sten Tolgfors föreslås att regeringen lägger fram förslag om *förstärkt brandskyddskontroll* i enlighet med Sotningsutredningens förslag. I motionen, vari även föreslås sotningsmonopolets avskaffande, framhålls att det i hög grad ligger i fastighetsägarnas intresse att brandsäkerheten i landets fastigheter är god. Det ligger likaså i fastighetsägarnas intresse att värmeanläggningar fungerar effektivt och rökgångar m.m. rensas och underhålls. Vidare ligger det i fastighetsägarnas och övriga boendes intresse att sotning och brandsäkerhetsbesiktningar kan ske smidigt, samordnat och effektivt.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet erinra om att motioner som tog upp frågor rörande konkurrensen inom sotningsväsendet behandlades redan i samband med riksdagens beredning av nu gällande räddningstjänstlag i november 1986 (bet. 1986/87:FöU2 s. 23). Nära nog vid varje riksmöte sedan dess har motioner av detta slag behandlats av riksdagen. Samtliga motioner, vari bl.a. yrkanden om en avveckling av det s.k. sotningsmonopolets framförts, har avslagits av riksdagen. Under de senaste tio årens riksmöten har detta skett med bl.a. hänvisning till att frågan utreds eller avses bli utredd. Så t.ex. anförde utskottet i oktober 1992 att regeringen avsåg tillkalla en utredare med uppgift att lägga fram förslag om hur ordningen med långvariga entreprenadavtal för skorstensfejarmästare kan förnyas. Utredaren skulle också undersöka möjligheterna att öka inslaget av konkurrens i verksamheten (bet. 1992/93:FöU1 s. 7).

När utskottet senast behandlade frågan om konkurrensen inom sotningsväsendet i april 2000 (bet. 1999/2000:FöU5) lämnade utskottet en utförlig redovisning av frågans grundliga beredning under senare år. Utskottet uttryckte sin förståelse för att konsekvenserna av ett hävande av monopolet måste belysas grundligt, så att fördelarna med en konkurrensutsatt marknad gagnar brandsäkerheten inom sotningsväsendet. Utskottet utgick dock ifrån att de

fördjupade analyser i ärendet som återstod skulle komma att beredas skyndsamt och att regeringen skulle återkomma till riksdagen med förslag i ärendet, senast under påföljande riksmöte 2000/01.

I maj 2001 kom den senaste statliga redovisningen om konkurrensen inom sotningsväsendet. Då överlämnades utredningen (SOU 2001:42) Reformerat sotningsväsende till försvarsministern. Utredningen konstaterade att det är förenat med uppenbara fördelar om det kommunala sotningsmonopolet upphävs och om ansvaret för rengöring och brandskyddskontroll (brandskyddsbesiktning) kan föras över på den enskilde.

Utskottet kan nu konstatera att försvarsministern i svar på interpellation 2001/02:172 av Gunnel Wallin (c) den 29 januari 2002 anfört att en reformering av sotningsväsendet får anstå till dess resultatet av en utvärdering av de genomgripande avregleringar och förändringar av offentlig verksamhet som genomdrivits under senare år genomförts. Konsekvenserna av detta är, som utskottet ser det, att regeringen inte heller kommer att lämna någon proposition om ett reformerat sotningsväsende till riksdagen under innevarande riksmöte. Utskottet anser detta anmärkningsvärt.

I en föredragning inför utskottet den 7 mars 2002 har representanter för Svenska Kommunförbundet framhållit att nuvarande lagstiftning inom sotningsväsendet är föråldrad och att den senaste tidens lokala förhandlingar om taxor visat på stora lokala problem. Enligt Kommunförbundet hade flertalet av Sveriges kommuner förväntat sig en proposition om sotningsväsendet under hösten 2001 och inriktat sin planering därefter. Kommunförbundet anser att den ordning som nu råder inom området är ohållbar i längden.

Om nu regeringen gör den bedömningen att effekterna av bl.a. avregleringen av taxiväsendet och elmarknadsreformen m.m. först bör utvärderas innan förslag till några förändringar inom sotningsväsendet kan föreligga bör – enligt utskottets mening – denna utvärdering prioriteras och genomföras med stor skyndsamhet.

När utvärderingen är genomförd förutsätter utskottet att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag om en avveckling av det s.k. sotningsmonopolet. Förslag som rör brandsäkerhet, brandskyddskontroll, rengöring av imkanaler m.m. bör naturligtvis i det sammanhanget också redovisas för riksdagen.

Vad utskottet nu anfört och med anledning av motionerna 2000/01:Fö208 (kd) yrkande 19, 2000/01:Fö703 (m) yrkandena 1–3, 2000/01:Fö705 (kd), 2000/01:Fö717 (fp), 2000/01:Fö719 (m) och 2001/02:Fö219 (s) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2000/01

2000/01:Fö208 av Åke Carnerö m.fl. (kd):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast bör lämna förslag om en avveckling av sotningsmonopolet som inte äventyrar en hög brandsäkerhet.

2000/01:Fö703 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag som säkerställer sotningsmonopolets avskaffande.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag som säkerställer borttagande av kravet på rengöring av imkanaler.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om förstärkt brandskyddskontroll i enlighet med Sotningsutredningens förslag.

2000/01:Fö705 av Amanda Agestav (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avreglering av sotningsmonopolet.

2000/01:Fö717 av Helena Bargholtz (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av förändringar rörande sotningsväsendet.

2000/01:Fö719 av Roy Hansson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa sotningsmonopolet.

Motioner från allmänna motionstiden 2001/02

2001/02:Fö201 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om villkoren för och rekryteringen av deltidsbrandmän.

2001/02:Fö211 av Anders G Högmark och Jan-Evert Rådström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skyndsamma åtgärder för att säkerställa deltidsbrandmännens medverkan i den framtida brand- och räddningstjänsten.

2001/02:Fö219 av Sören Lekberg och Anita Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att slopa den obligatoriska rensningen av imkanaler i bostadskök.

2001/02:Fö224 av Lars Björkman och Anders G Högmark (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om registrering och utnyttjande av lagrad information kring farligt gods.

2001/02:Fö233 av Kent Härstedt och Annika Nilsson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn av säkerheten vid allmänna badanläggningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lämpliga åtgärder.

2001/02:Fö234 av Anita Sidén och Cecilia Magnusson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den kommunala räddningstjänstens rätt att av företag ta betalt för tillsyns- och myndighetsutövning.

2001/02:Fö240 av Urban Ahlin och Carina Ohlsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att hindra onödig tidspillan vid räddningsinsatser.

2001/02:Fö242 av Chatrine Pålsson (kd):

Riksdagen begär att regeringen utreder vilka förändringar som är möjliga att genomföra i syfte att stimulera medborgare att åta sig frivilliga samhällsuppdrag, utan att behöva drabbas av orimliga marginalskatteeffekter.

2001/02:Fö262 av Ann-Kristine Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om räddningstjänstlagen.

2001/02:Fö268 av Rigmor Stenmark och Birgitta Carlsson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av räddningstjänstlagen beträffande brandskydd för medeltida kyrkor.

2001/02:So501 av Agne Hansson m.fl. (c):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att minimera transporter av miljöfarligt gods i innerstadsområden.

2001/02:A317 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Räddningsverket behöver utveckla åtgärder i syfte att öka andelen personer med utländsk bakgrund inom brandmannayrket.